

תוכן עניינים

חלק א': מהותה של הבוררות - כללי	1
שער א': מבוא	1
פרק א': מהות הליך הבוררות ומטרתו	1
פרק ב': יתרונותיו של הליך הבוררות	3
שער ב': התערבות משפטית וסמכויות	5
פרק א': מגבלות ההתערבות המשפטית	5
פרק ב': סמכות הבורר לפסוק בסכסוך שלפניו בדרך של פשרה	7
פרק ג': ההבדלים בין הליך אישורו של הסכם ממון לבין הליך אישורו של פסק-בוררות	9
1. כללי	9
2. אישור הסכם ממון על-ידי בית-המשפט בהתאם לחוק יחסי ממון	9
3. הליך בוררות בין בני זוג - הסכם ממון שלא אושר על-ידי בית-המשפט לא ניתן לאשרו כפסק-בורר	9
פרק ד': פרשנות פסק-בורר	11
שער ג': מנגנוני הכרעה שהם לא בורר	13
פרק א': כללי	13
פרק ב': מאפייניו של הליך בוררות על-פי חוק הבוררות	15
פרק ג': הביקורת השיפוטית על מנגנוני הכרעה שלא על-פי חוק הבוררות	17
חלק ב': חוק הבוררות, התשכ"ח-1968 - הדין, דברי הסבר ודוגמאות ותקדימים	19
שער א': פרשנות	19
פרק א': הגדרות - סעיף 1 לחוק	19
1. כללי	19
1.1 הדין	19
1.2 תיקון לחוק הבוררות (תיקון מס' 4) מיום 26.11.18	19
1.3 ניהול הבוררות	20
2. "הסכם בוררות"	20
2.1 הסכם הבוררות	20
2.2 כריתת הסכם בוררות	21
2.3 חליפת מכתבים - הסכם בוררות במשמע	22
2.4 תוקפה של תניית-בוררות: בהסכם שבוטל, בהסכם מותנה ...	22
3. "פסק-בוררות" לרבות פסק ביניים	23

4	"בית-משפט" - סמכות	24
4.1	כללי	24
4.2	האם לבית-המשפט לענייני משפחה סמכות לאשר פסק-בורר?	26
4.3	סמכות בית-הדין לעבודה	27
5	"פסק חוץ" - אכיפת פסק-בורר	27
6	"דרישת הכתב" - אין פירושה גם דרישה לחתימה	30
6.1	העיקרון	30
6.2	הסכמת הצדדים, בדרך של התנהגות, לקבל על עצמם את תנאי החוזה הכתוב	30
6.3	תוקפו של הסכם בוררות - מועצה מקומית כצד - היעדר חתימות	30
6.4	לפי הדין, הסכם בוררות מוגדר בסעיף 1 לחוק הבוררות כ"הסכם בכתב" ויש צורך כי תוכח כוונה של הצדדים להתקשר בו, אך אין דרישה כי הסכם הבוררות יהיה חתום על ידם	31
6.5	הזדמנות נאותה למבקשים להוכיח את טענתם בדבר היעדר חתימה אמיתית של הבת על שטר-הבוררות	31
33	פרק ב': דוגמאות ותקדימים	
1	תיקון מס' 4 לחוק הבוררות, התשכ"ח-1968 מיום 26.11.18 - פרשנות ויישום	33
2	בהיעדר נסיבות מיוחדות, מחדל של שנים בקידום הבוררות יגרור אחריו את התוצאה הבלתי-נמנעת של זניחת הבוררות, על השלכותיה	33
3	סמכות להורות על פקיעת הליך הבוררות וחידוש ההליכים	34
4	העברת פסק-הבוררות למ.י.ד.ר (לאחר שכתבי הטענות כבר בידה) מאזנת בין האינטרס לחשיפת האמת ומנגד שלא לפגוע באינטרס הציבורי המעודד פניה למנגנונים השונים ליישוב סכסוכים מחוץ לכתלי בית-המשפט	35
5	ככל ששטר הבוררות עליו חתמו הצדדים (המשיבים) כלל הוראות בדבר ערעור בפני מותב בוררות אחר על פסק-בוררות סופי או פסק ביניים, ניתן לפעול על-פי הכתוב בשטר	36
6	קיים קושי בשלב זה לקבל את טענת המבקשת כי מדובר בסכסוך שניתן למסרו להכרעה במסגרת בוררות	36
7	פקיעת הסכם הבוררות	37
39	שער ב': הסכם בוררות	
39	פרק א': הוראות מכללא - סעיף 2 לחוק	
41	פרק ב': סייג להסכם - סעיף 3 לחוק	
1	הדין	41
2	כללי	41

3.	סכסוך הנוגע לזכויות עובד	42
4.	הצהרות קנייניות כלפי כולי עלמא	43
5.	אי-חוקיות תוכן הסכם הבוררות	43
5.1.	אי-חוקיות - כללי	43
5.2.	חוזה בלתי-חוקי המכיל תניית-בוררות	44
5.2.1.	כללי	44
5.2.2.	הדרכים שעומדות בפני בית-המשפט לקיום הבוררות	44
6.	פעילות בבורסה ובניירות ערך - תוכן הפסק כנגוע באי-חוקיות ...	45
7.	תניית-בוררות - אי-חוקיות - הסכם הפצה - תכלית הבוררות להגיע להכרעה מהירה ויעילה נפגעה כבר	45
8.	עניינים בעלי אופי "חוקתי"	45
8.1.	כללי	45
8.2.	פירושו של סעיף 152(1) לפקודת האגודות השיתופיות שעניינו יישוב סכסוכים הנוגעים לעסקי האגודה - פרשנות מרחיבה למונח "עסקי האגודה"	46
8.3.	מה בין "עניינים פנימיים" של אגודה ל"עניינים חוקתיים"? ..?	47
8.4.	ענייני הקדש - "עניינים חוקתיים" - ענייני הקדש, בוודאי ענייני הקדש ציבורי, אינם יכולים לידון כלל בבוררות	48
9.	הכרעה בענייני מקרקעין - תקפו של הסכם מכר, "בעלות במקרקעין"	48
10.	הכרעה בעניין הצהרה בזכות של "דיירות מוגנת" - פסק-הבוררות לא היה מנומק ואין מקום לחריגה המאפשרת ניהול הליך בוררות בתביעה לפינוי דייר מוגן	49
11.	סכסוך גבולות בין בעלי משקים ניתן להעברה לבוררות	50
12.	טענת אפליה מחמת גיל ופגיעה בחופש העיסוק	50
13.	"תביעה נגזרת" - אחריות דירקטורים - משהבקשה אינה נוגעת להסכם והינה מעבר לו, לא חל סעיף הבוררות	50
	פרק ג': חילופי צדדים ובוררים - סעיף 4 לחוק	53
1.	הדין	53
2.	העיקרון	53
2.1.	הכלל - הליך בוררות אינו תקף כלפי מי שאינו צד להסכם הבוררות	53
2.2.	החריגים לעיקרון	54
3.	הסכם שותפות - בעל דין שלא היה צד להסכם השותפות ותניית-הבוררות - לא ניתן לכפות על מי שאינו צד להסכם בוררות והתנגד לעצם תוקפו של הסכם ובו תניית-בוררות ליטול חלק בבוררות	54
4.	הרמת מסך	54

5. רוכשי דירה כחליפי הבעלים המקורי והסכם בוררות - תכליתו העיקרית של מוסד הבוררות היא להוות אמצעי אפקטיבי לפתרון סכסוכים ופלוגתאות על-פי הסכמות הצדדים לבירורן במסגרת זו.....	56
פרק ד': עיכוב הליכים בבית-משפט - סעיף 5 לחוק.....	59
1. הדין	59
2. העקרון	59
3. צד שזנח את הליכי הבוררות.....	59
4. הימנעות מעיכוב - היא החריג.....	60
5. רשות ערעור - החלטות בעניין עיכוב הליכים על-פי סעיף 5 לחוק.....	62
5.1 כללי	62
5.2 העברת בורר מתפקיד טרם תחילת הבוררות - רשות ערעור - הבקשה איננה עומדת באמות-המידה שנקבעו בפסיקה למתן רשות ערעור בענייני בוררות	62
5.3 רשות ערעור על החלטות של בית-משפט בענייני בוררות אינה ניתנת על דרך השגרה.....	63
5.4 דינה של תניית-בוררות בהסכם מותנה כדין תניית-בוררות בהסכם אשר לגביו עולה הטענה כי הוא בלתי-חוקי או נוגד את תקנת הציבור	64
5.5 השאלה המשפטית של עצם קיום שיקול-דעת כאמור אינה נמנית עם אותן שאלות משפטיות מיוחדות שיש הצדקה לקיים לגביהן דיון נוסף, לאחר שנדונו והוכרעו בפסק-דין של בית-המשפט העליון ...	65
6. "טעם מיוחד" - סעיף 5(ג) לחוק	65
7. "הזדמנות ראשונה" - סעיף 5(ב) לחוק	66
8. אין תניית-בוררות תקפה אלא במנגנון בירור תביעות פנימי אשר איננו מונע ממנו מהצדדים להגיש תביעות לערכאות.....	66
9. פרשנות המבקשת לפיה הצדדים רשאים לפנות לבית-המשפט המוסמך רק לשם לקבלת סעד אחד בלבד - מינוי בורר - אינה מתיישבת עם לשונו של הסעיף, על-פיה הצדדים רשאים לפנות לערכאות משפטיות "בהתאם לכל סעד חוקי". אף אם תאמר כי פרשנות זו עשויה להביא לכך שבפועל סכסוכים בין הצדדים לא יתבררו במסגרת של בוררות, אין בכך כדי להצדיק פרשנות אשר אינה מתיישבת עם לשון ההסכם בין הצדדים.....	67
10. האם ובאילו נסיבות עלול הסכם בוררות לחסום את גישת הצדדים לערכאות, אף שכבר לא ניתן יהיה להפנות את הסכסוך לבורר על-פי הוראות הסכם הבוררות.....	67

11. על-פי סעיף 5(ג) לחוק הבוררות, בית-המשפט אינו מוגבל לרשימה סגורה של חריגים, בבואו לקבוע כי מתקיים "טעם מיוחד" המצדיק הימנעות מעיכוב ההליכים. בית-המשפט רשאי להביא בחשבון שיקולים מגוונים, לרבות שיקולים דיוניים ושיקולי יעילות, שיקולים שבהגיון ושל תום-לב ושיקולים של אינטרס הציבור 68	12. שעה שהמבקשים הם אלה שעמדו על ביטול הסכם הביטול במסגרת התביעה שהוגשה, ולהשבת זיכרון הדברים על כנו, אין לבוא עם המשיבים חשבון שלא פנו לבוררות קודם לכן. אין מדובר איפוא בסוג המקרים אשר בהם עקב התנהלותו של מבקש עיכוב ההליכים, ניתן להסיק על ויתורו על הליך הבוררות 68	13. ככלל, הסכם בוררות מחייב רק את הצדדים החתומים עליו נוכח העובדה שהליך הבוררות יונק חיותו מהסכמת הצדדים. ברם, לעיקרון יסוד זה קיימים חריגים, "מעגלי הרחבה", עליהם עמד בית-משפט זה ב-רע"א 3925/12 רונן נ' עו"ד יובל כהן (17.06.13) 68	14. שעה שמדובר בסכסוך באגודה שיתופית, יש לבצע בדיקה כפולה. לבחון האם מדובר בסכסוך ב"עניין חוקתי" הן ב"מובן הרחב" לפי סעיף 3 לחוק הבוררות והן ב"מובן הצר" לפי סעיף 52 לפקודה 68	15. מהם התנאים לעיכוב הליכים? 69	16. גם אם מתקיימים כל התנאים, עדיין מסור לבית-המשפט שיקול-הדעת אם לעכב את ההליכים אם לאו. ככלל יעכב בית-המשפט את ההליכים שבין הצדדים להסכם הבוררות, זולת אם מצא כי קיים טעם מיוחד לכך שהסכסוך לא יידון בבוררות. הנטל להוכיח כי בנסיבות העניין מתקיים "טעם מיוחד" שלא לעכב את הדיון מוטל על המתנגד לבקשת העיכוב 69	17. כאשר מתקיימים התנאים הקבועים בסעיף 5 לחוק הבוררות, ובהיעדר טעם מיוחד לבירור הסכסוך בבית-המשפט, יעכב בית-המשפט את ההליכים בתובענה, ויהיה על הצדדים לפעול על-פי המוסכם ביניהם, ולהביא את הסכסוך לבוררות. עיכוב ההליכים הוא הכלל, והימנעות מעיכוב ההליכים היא החריג 69	18. כאשר קיים נתבע החתום על הסכם בוררות ונתבע אחר, אינו חתום על הסכם בוררות, אין משמעות הדבר כי בכל מקרה לא יעביר בית-משפט תובענה לבורר 69	19. כאשר "הצד החיצוני" לבוררות הוא צד חיוני בה, והוא מביע הסכמתו להשתלב בה, עשויה טענה מפי מי מהצדדים החתומים על הסכם הבוררות כי אין לשלבו למסגרת הליך הבוררות, אך מן הטעם כי הוא אינו חתום על הסכם הבוררות, לעורר שאלה של עמידה בחובת תום-הלב בביצוע הסכם הבוררות 70
--	---	---	--	--	---	---	--	---

20.	רשות ערעור על החלטות בית-המשפט בענייני בוררות תינתן במקרים חריגים בלבד בהם מתעוררת שאלה עקרונית החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים או כאשר ההתערבות נדרשת משיקולי צדק או לשם מניעת עיוות דין חמור.....	70
21.	על-פי סעיף 5 לחוק הבוררות בית-המשפט יעכב את ההליכים בין צדדים להסכם בוררות, בהתאם לבקשת בעל דין שהוא צד להסכם בוררות. החוק מותיר לבית-המשפט שיקול-דעת שלא לעכב הליכים "אם ראה טעם מיוחד שהסכסוך לא יידון בבוררות". במסגרת הפעלת שיקול-דעתו, בית-המשפט רשאי להביא בחשבון שיקולים מגוונים, לרבות שיקולי יעילות (כגון פיצול דיון), שיקולים שבהגיון וכו'.....	70
22.	מקום בו מוגשת לבית-המשפט תובענה בעניין אשר נכרת לגביו הסכם בוררות, מוסמך בית-המשפט לעכב את ההליכים בתובענה ולהעביר את בירורה למסגרת של בוררות, בהתאם לאמור בהסכם. בכך ימנע מבית-המשפט מליתן ידו להפרת ההסכם. עם-זאת ראוי להדגיש כי גם אם מתקיימים כל התנאים הקבועים בסעיף 5(א) לחוק הבוררות, עדיין יש לבית-המשפט שיקול-דעת אם לעכב את ההליכים אם לאו.....	71
פרק ה': עיכוב הליכים על-פי אמנה בין-לאומית - סעיף 6 לחוק.....	73	
1. הדין.....	73	
1.1 סעיף 6 לחוק הבוררות.....	73	
1.2 תקנות לביצוע אמנת ניו-יורק (בוררות חוץ), התשל"ח-1978.....	73	
1.3 חוק הבוררות המסחרית.....	74	
2. כללי.....	88	
פרק ו': סעד נגד הפקעת זכויות - סעיף 7 לחוק.....	89	
שער ג': מינוי בורר והעברת בורר מתפקידו.....	91	
פרק א': מינוי בורר על-ידי בית-המשפט - סעיף 8 לחוק.....	91	
1. הדין.....	91	
2. כללי.....	91	
3. התערבות בית-משפט של ערעור בהחלטה לפי סעיף 8 לחוק הבוררות רק במקרים חריגים.....	91	
4. כוונת המינוי הספציפי על-פי הוראות ההסכם.....	92	
5. אי-מינוי בורר רק בהתקיים נימוקים כבדי משקל.....	93	
6. מינוי בורר חליף בעטיה של פרישת הבורר הקודם - יש להיעתר לבקשה ולמנות בורר חלופי.....	94	

7. הלכה פסוקה היא כי לערכאה הראשונה מסור שיקול-דעת רחב בהפעלת סעיף 8 לחוק הבוררות והתערבותה של ערכאת הערעור בהחלטה מכוח סעיף 8 שמורה למקרים חריגים בלבד, כאשר ניתן להצביע על כך שהערכאה הראשונה שגתה בהפעלת החוק או נתפסה לכלל טעות מהותית 94

8. לפי סעיף 8(א) לחוק הבוררות, בעניין בו הוסכם מראש על-ידי הצדדים כי במקרה של סכסוך העניין יידון בהליך בוררות, רשאי בית-המשפט למנות בורר אם לא נתמנה בורר לפי ההסכם. לצד זאת, ישנם מקרים בהם אין למנות בורר על-אף קיומו של הסכם בין הצדדים, כאשר על הנימוקים לדחיית בקשה למינוי בורר להיות כבדי משקל, מפורטים ומבוססים 95

9. ב- ע"א 3925/12 עסק בית-המשפט ב"מעגלי הרחבה" שיישם הדין ומכוחם הוכרה הכפפתם של מי שאינם צדדים להסכם ולתניית הבוררות שבו אל התנייה הזו. המשותף לכל אלה הוא כי יש לראותם מסכימים להיות חלק מן הבוררות - הסכמה, הנלמדת מן הנסיבות, אלה שקשורות בפירוש של ההסכם ואלה החיצוניות לו. המעגל הרחב ביותר הוא זה, ש"מטרתו למנוע מצדדים לחמוק מהשתתפות בהליך בוררות, לו הסכימו מבחינה מהותית, בטענות פורמליסטיות 95

10. כעקרון לא יימנע בית-המשפט מעשיית שימוש בשיקול-הדעת שהוענק לו במסגרת סעיף 8(א) לחוק הבוררות וימנה בורר להכרעה בסכסוך בין הצדדים משהונחה בקשה כזו לפניו. בית-המשפט לא יעשה שימוש בסמכותו זו רק במקום בו קיימים שיקולים כבדי משקל שלא למנות בורר 95

11. עת מתבקש בית-המשפט לעשות שימוש בסמכות זו (מינוי בורר), עליו לבחון קיומו של "סכסוך" בין הצדדים, והאם אותו סכסוך קשור ל"עניין שהוסכם למסרו לבוררות". הכלל הוא שבית-המשפט ייעתר לבקשה למינוי בורר מקום בו קיים סעיף בוררות בהסכם שבין הצדדים כדבר שבשגרה, למעט במקרה בו מתקיימים שיקולים כבדי משקל לכך שהסכסוך לא יידון בבוררות, וזאת מתוך הכרה בחשיבותו של מוסד הבוררות ומתוך רצון ליתן תוקף להסכמות החוזיות של הצדדים ... 96

12. עיון בשני הסעיפים מלמד כי קיים מערך היררכי של פתרון סכסוכים בין הקיבוץ ובין חבריו. ראשית מתקבלת החלטה על-ידי המוסד המוסמך בקיבוץ. אם החבר אינו שלם עם ההחלטה שהתקבלה, זכאי הוא לערער עליה בפני האסיפה הכללית של הקיבוץ. אם האסיפה הכללית היא הדרגה הראשונה שהנושא מובא בפניה, קיימת אפשרות לקיים דיון חוזר בעניינו של החבר אם הוא אינו שלם עם החלטת האסיפה הכללית. אם הסכסוך בין הצדדים לא נפתר בהתאם להוראות סעיף 111 לתקנון, או אז מפעילים את הוראת סעיף 113 לתקנון, שלפיו הסכסוך עובר לבוררות בהתאם להוראות הסעיף הספציפיות. יוצא איפוא, כי בטרם פניה לבית-המשפט בבקשה למנות בורר בהתאם לסעיף 8(א) לחוק הבוררות, וכל עוד לא הוסכם אחרת בין הצדדים, על אחד ממוסדות הקיבוץ לקבל החלטה בעניינו של החבר 96	13. תנאי ראשון למינוי בורר או לעיכוב הליכים בשל תניית בוררות הוא שקיים הסכם בוררות בין הצדדים 96
14. בהודעת הצדדים לבורר מינואר 2018 כי החליטו לוותר על שירותיו, זאת באופן בלתי-מסוייג ומבלי שנקבע מנגנון לחידוש הליך הבוררות, כמו גם משך הזמן הארוך מאז החלו הליכי הבוררות בשנת 2016 ועד מועד הגשת הבקשה, יש לראות משום זניחה של הליכי הבוררות, כך שדין הבקשה לחידוש הליכי הבוררות ומינוי בורר, להידחות 97	פרק ב': מינוי בורר יחיד על-ידי בית-המשפט - מעמד בורר שנתמנה על-ידי בית-המשפט - מינוי בורר חליף - סעיפים 9, 10 ו- 12 לחוק 99
1. הדין 99	2. כללי 99
3. "אם אין כוונה אחרת משתמעת מהסכם הבוררות" - סעיף 12(א) לחוק 100	4. "טעם מיוחד" - סעיף 12(ב) לחוק 100
5. האם נדרשת הסכמת הצדדים להליך הבוררות לחזרתו של הבורר מהתפטרותו 101	6. מינוי בורר חליף לאחר התפטרות הבורר המוסכם 102
7. מינוי בורר חלופי לאחר התפטרות הבורר המוסכם מחמת השיהוי בהליך - עומס במשרד וחדלות הפרעון 102	8. מינוי בורר אקסקלוסיבי 103
9. קיומו של מנגנון בוררות חלופי 103	10. רק במקרים נדירים שנסיבותיהם קיצוניות תשליך התנהגותו של צד לבוררות, אף אם זו לוקה בחוסר תום-לב, על עצם תוקפו של הסכם הבוררות 104
11. עיון בפסיקה מעלה כי מחדל אי-נקיטה בפעולה בקשר עם הליכי הבוררות משך תקופה של מספר שנים, יגרור אחריו מסקנה בדבר זניחתם, אלא בהתקיים נסיבות מיוחדות 104	

12. כשצדדים מתכוונים לייחד את הסמכות לשמש בורר לפלוני דווקא, אם משום אמון מיוחד בו ואם בשל תפקיד מיוחד שהוא נושא, וכוונתם היא שאם הלה לא ישמש כבורר יבוטל הסכם הבוררות והצדדים יוכלו לפנות ולהתדיין בבית-משפט בלבד, עליהם להעלות הסכמה כזו על הכתב.....	104
13. הגבלת שכר-טרחה של הבורר המיועד בגבולות המבוקשים אין משמעה אלא כי גם בורר אחר, שופט בדימוס או עורך-דין בעל ניסיון, יסרב לקבל על עצמו את התפקיד, ואין זה מסמכותו של בית-המשפט להורות לו להסתפק בשכר המוצע.....	104
פרק ג': העברת בורר מתפקידו - סעיף 11 לחוק	105
1. הדין.....	105
2. כללי.....	105
2.1 העיקרון.....	105
2.2 משוא פנים.....	106
2.3 סיכום.....	107
3. חובת הגילוי של הבורר כלפי הצדדים.....	110
4. האם חובת הגילוי מוטלת גם על הצדדים להליך הבוררות? ומה דורשת חובת הגילוי, ככל שהיא קיימת?.....	111
5. האם תנאי לפסלות הינו בדיקת תוכנו של הפסק או ההחלטה?.....	111
6. העיתוי להגשת בקשה להעברת הבורר מתפקידו מחמת הפרת חובת הגילוי.....	112
6.1 כללי.....	112
6.2 חובת תום-הלב החלה על צדדים לבוררות מחייבת בדיקה סבירה שתמנע הצורך להעביר את הבורר מתפקידו בשלב מאוחר יותר.....	112
6.3 הודעה על הפגם - מייד עם היוודע הפגם למבקש - שיהוי ישיק את הצד מלהעלות הטענה.....	113
7. אין מדובר במקרה המעורר חשש למשוא פנים, כטענת המבקשים.....	113
8. עיון בלשון סעיף 11 לחוק הבוררות מלמד כי סמכותו של בית-המשפט להעביר בורר מתפקידו תחומה לרשימת המקרים המנויים בסעיף זה בלבד.....	115
9. לא בכל מקרה בו היתה הפרה של חובת הגילוי יוביל הדבר בהכרח לפסילת הבורר ולביטול פסק הבוררות (במקום בו כבר ניתן הפסק).....	115
10. קביעה שיפוטית בדבר העברת בורר מתפקידו בעילה של אובדן אמון הצדדים בו, צריכה להיעשות בזהירות המרבית, במקרים חריגים וקיצוניים ובהתבסס על תשתית עובדתית מוצקה.....	115

11. בקשה להעברת בורר מתפקידו נבחנת על-פי אמות-המידה שנקבעו בעניין פסלות שופט. על-כן, על הטוען לקיומה של עילת פסלות של הבורר להוכיח בהתבסס על ראיות אובייקטיביות כי קיים חשש ממשי למשוא פנים המצדיק את העברת הבורר מתפקידו.....116	
12. ממבט ראשון אמנם נדמה כי טענת המבקשת בדבר פסלותו של עו"ד עירוני לשמש כבורר מחמת היותו פרקליטו ואיש אמונו של שיף מזה כמה עשורים - ברורה על פניה ואינה טעונה הוכחה. אלא שהבורר שהיותו של עו"ד עירוני פרקליטו של שיף, כמו גם היותו של עו"ד חיים וינטרוב פרקליטו של המבקש, לא רק שהייתה גלויה וידועה, אלא הייתה הסיבה למינויים של השניים כבוררים. שעה שהמבקשת סברה כי עו"ד עירוני אינו יכול להתמנות כבורר בנסיבות הקיימות, היה עליה להפנות את השגותיה למשיבות, ובהיעדר הסכמה - לבית-המשפט, וודאי לא לנהל, כמהלך מקדים, משפט זוטא עם הבורר המיועד - הבקשה לפסול את עו"ד זיו עירוני לשמש כבורר מפאת מינויו כדירקטור - התקבלה.....116	
13. בית-המשפט אינו בוחן אם בורר מסויים מוכשר יותר או מוכשר פחות, מנוסה יותר או מנוסה פחות, האם יעיל הוא או יעיל פחות. אין זו הבחינה הרלבנטית להעברת בורר מתפקידו. אשר-על-כן מקבץ הטענות המתייחסות לכשירות הבוררת, בהיבט תחום מומחיותה וניסיונה בליטיגציה וכבוררת - אינו יכול להיחשב ככזה שיש בו להעביר את הבוררת מתפקידה, גם לו הוכח, הגם שבית-המשפט מניח ומקווה שבמינויים הנעשים על-ידי המועצה הארצית של לשכת עורכי-הדין, נבחנים גם כישורים אלו, בהלימה לנושא הסכסוך.....116	
שער ד': מהלך הבוררות 117.....	
פרק א': הזמנת עדים - סעיף 13 לחוק 117.....	
1. כללי.....117	
2. טענות בדבר אי-הזמנת עדים על-ידי הבורר.....117	
3. בקשה לביטול זימונו של עד להעיד.....118	
פרק ב': דרכי גביית עדות - סעיף 14 לחוק 119.....	
פרק ג': דיון בהיעדר בעל דין - סעיף 15 לחוק 121.....	
1. הדין.....121	
2. כללי.....121	
2.1 העיקרון.....121	
2.1 שמיעת עדויות בהיעדר - אימת?.....121	
3. דיון בסכסוך בהיעדר צד - סעיף 15(א) והסמכות מכוח סעיף ט' לתוספת לחוק.....122	
4. סמכות הבורר לשנות את הפסק.....125	
5. החובה להבאת ראיות ועדים ניתנת להתניה.....125	

6. המבקש איחר את המועד לנקיטת הליך מכוח סעיף 15(ב) לחוק הבוררות.....	125
7. לא נגרם למבקשת כל עוול או עיוות דין - נדחתה בקשה לביטול פסק בורר.....	126
8. המקרה דנן נופל לגדר החריגים והתערבות דרושה לצורך מניעת עיוות דין - בוטל פסק-דין שאישר פסק-בוררות.....	128
9. עצם מתן פסק בוררות במעמד צד אחד איננו מצדיק את ביטולו. כך, לפי סעיף 15(א) לחוק הבוררות, כאשר בעל הדין הוזמן כדין לשיבה ולא התייצב, לבורר נתונה הסמכות לדון בסכסוך בהיעדרו (סעיף 15(א) רישא); וכאשר בעל הדין נדרש לטעון טענותיו ולא עשה כן במועד שנקבע לכך, רשאי הבורר לפסוק בסכסוך בהיעדרו (סעיף 15(א) סיפא). כמו-כן, לפי פרט ט' לתוספת הראשונה (החלה על כל בוררות בהיעדר הסמכה אחרת בין הצדדים, לפי סעיף 2 לחוק), כאשר ציווה הבורר על בעל דין "דבר הכרוך בניהול הבוררות" ובעל דין לא מילא אחרי הצו ללא סיבה מוצדקת, רשאי הבורר לאחר שהתרה בבעל הדין לדחות את התביעה או למחוק את ההגנה "ולפסוק בסכסוך כאילו לא התגונן הנתבע", לפי העניין.....	130
פרק ד': סמכויות עזר של בית-המשפט - סעיף 16 לחוק.....	131
1. הדין.....	131
2. כללי.....	131
3. סמכות למתן סעדים זמניים.....	131
4. סמכות להזמנת עדים - סעיף 16(א)(1) לחוק.....	133
5. ביקורת בית-המשפט על החלטות ביניים בבוררות.....	133
6. סמכות האכיפה - היעדר סמכות אכיפה.....	134
7. מינוי מנהל/כונס נכסים זמני - סעיף 16(א)(5) לחוק.....	134
8. לכאורה, לבורר נתונה סמכות להעניק כל סעד שבית-המשפט מוסמך להעניק, ובכלל זה, סעדים זמניים.....	135
9. אין בקיומה של תניית בוררות חוץ בהסכם שנכרת בין הצדדים כדי להפקיע את סמכותו של בית-משפט ישראלי לתת סעד זמני.....	135
10. בקשות שעניינן גילוי מסמכים והמצאת מסמכים בין צדדים להליך בוררות נתונות לסמכותו של הבורר. בהקשר זה נקבע בפרט ח' לתוספת הראשונה לחוק הבוררות כי "הבורר רשאי להורות לבעלי הדין להשיב לשאלונים, לגלות ולהמציא מסמכים ולעשות כל דבר אחר הכרוך בניהול הבוררות, כפי שרשאי היה לעשות בית-המשפט בתובענה שהוגשה לפניו".....	135
פרק ה': הארכה של סעד זמני - סעיף 17 לחוק.....	137
פרק ו': פניה לבית-המשפט אינה מעכבת הדיון - סעיף 18 לחוק....	139
1. הדין.....	139
2. כללי.....	139

2.1 העיקרון.....	139
2.2 בקשה לפסילת בורר אינה מעכבת דיון.....	139
2.3 סמכות עיכוב - שאלות דומות.....	139
2.4 העברת בורר מתפקידו.....	140
3. נטל מוגבר מוטל על המבקש עיכוב הליכי הבוררות.....	140
4. סעד זמני ועיכוב הליכי הבוררות.....	140
5. קיומו של ערעור כשיקול בהכרעה לטובת קבלת סעד זמני לעיכוב.....	140
6. אין לאפשר מצב שבו ההליך של העברת הבורר מתפקידו יהווה דרך לעקיפת הוראות חוק הבוררות בדבר המועד להגשת בקשת ביטול הפסק.....	141
7. כאשר מדובר בתביעה שסיכוייה גבוהים, יש גם מקום לקבל את הבקשה לסעד ביניים, ולהורות על עיכוב הליכי הבוררות.....	142
8. משעה שניתן פסק-הבורר הבקשה לפסילת הבורר או להעברתו מתפקידו התייתרה.....	144
9. צד להליך בוררות המגיש בקשה לצו מניעה לעיכוב הליכי בוררות נדרש לעמוד בנטל מוגבר לשכנע כי סיכויי התביעה ומאזן הנוחות נוטים לזכותו וכי למשקלם עוצמה ניכרת.....	145
10. כאשר מדובר בבקשה למתן סעד זמני שעניינה עיכוב הליכי בוררות, נקודת המוצא הינה בהתאם לסעיף 18 לחוק הבוררות, ולפיו ככלל, הגשת בקשה לבית-המשפט בקשר לבוררות, "אין בה כדי לעכב את מהלך הבוררות, אלא אם הורה על כך בית-המשפט או הבורר".....	145
פרק ז': הארכת תקופות לפעולות הבורר - סעיף 19 לחוק.....	147
1. הדין.....	147
2. כללי.....	147
3. הארכת מועד למתן פסק-בורר הנובעת מהתנהגות הצדדים.....	148
4. הארכת המועד למתן פסק-בורר - פרשנות הסכם הבוררות.....	149
5. הבוררות אשר נדונה בבית-הדין האזורי היתה חייבת להכריע בסכסוך תוך זמן קצר ביותר.....	149
6. בית-המשפט מוסמך לעשות שימוש בסמכותו לפי סעיף 19(א) לחוק הבוררות.....	150
שער ה': פסק-הבוררות.....	153
פרק א': צורת פסק-בוררות - סעיף 20 לחוק.....	153
1. הדין.....	153
2. כללי.....	153
3. חתימת הבורר על הפסק.....	155
4. דחיית בקשת אישורו של פסק שאינו חתום - חתימת הבורר איננה מחסום בפני אישורו בנסיבות המתאימות.....	157
5. "דרישת הכתב".....	158

6. פסק-בורר או "טיוטה" בלבד.....	159
7. נטל הראיה להוכחת סדר החתימות או מועדן הוא על המבקש להסתמך על טענת פגם בחתימות.....	159
8. צורתו של פסק-הבורר.....	159
9. הוספת החתימה על פסק-הבוררות בשלב מאוחר לנתינתו אינה מביאה לביטולו, נוכח תיקון הפגם בסמיכות למתן הפסק ובהתחשב בהסבר שניתן לכך.....	159
10. בית-המשפט מוסמך להורות לבורר במקום שבו טרם סיים את מלאכתו כדבעי, שיעשה כן.....	159
פרק ב': דין פסק-בוררות - סעיף 21 לחוק.....	161
1. הדין.....	161
2. כללי.....	161
3. דוקטרינה של מעשה-בית-דין בהליכי בוררות.....	163
3.1 הדוקטרינה.....	163
3.2 בהליך הבוררות.....	164
3.3 לאחר אישור פסק-הבורר.....	164
3.4 פסק-הבוררות מחייב רק את הצדדים להליך הבוררות.....	165
4. המנגנון לפתרון המחלוקת בעניין זהות הבורר נקבע על-ידי הצדדים בהסכם הבוררות.....	165
5. התקיימו כל התנאים ליצירת מעשה בית-דין - המרצת פתיחה סולקה על-הסף.....	166
6. כל עוד פסק-הבוררות לא הפל להיות פסק סופי, אין מקום לאשרו.....	167
7. אין מקום לחשש שמא השלמת הליך הבוררות תפגע בזכות כלשהי של המבקשים.....	167
8. טענות התובעים מוצו במסגרת פסק-הבורר.....	168
9. טרם בשלו התנאים לקביעת מסמרות במחלוקות הצדדים בדבר הנסיבות שקדמו להליך הבוררות ובגדרי סמכות הבורר.....	170
10. פסק-הבורר הקים כלפי המשיב מעשה בית-דין מסוג "השתק עילה".....	171
11. הוראות פסק-בורר מול הליך לקיום צוואת הצד להליך הבוררות - המבקשים טענו, כי פסק-הבוררות מאיין את הצוואה - צד שלא טען לפני בורר, טענה הנוגעת לעניין שהבורר כלל לא היה מוסמך לדון בו, אינו מושתק מלהעלות טענה זו לאחר-מכן - הבקשה נדחתה.....	172
12. מיהו "חליפו" של צד - למרות בטלותו של חוזה למראית עין, עדיין אין פירוש הדבר, כי לא קיים חוזה אמיתי בין הצדדים האמיתיים, ואכן, ניתן לפעול במישור המשפטי על-פי חוזה אמיתי כזה. יחד-עם-זאת, חוזה כזה טעון הוכחה, ואין די בטענה בדבר קיומו - בקשת רשות הערעור, נדחתה.....	173

13. אימתי יש לראות צד לדיון כ"חליף" למי שחתם הסכם בוררות, לצורך החלת סעיף הבוררות על החליף - המשיבים אינם "חליפים" - הערעור התקבל	175
14. עילת תביעה שלא היתה נשוא פסק-הבורר - סוגיית כפל התרופה הועלתה בדיון שנערך בפני הבורר, והבורר אף הכריע בה, אך בפסק-הדין שאישר את פסק-הבורר, סוגיה זו נותרה פתוחה - התביעה התקבלה בחלקה	177
פרק ג': ערעור בפני בורר - סעיף 21א לחוק	179
1. הדין	179
2. היסטוריה חקיקתית	179
3. מהות ומטרה של סעיף 21א לחוק	181
3.1 סמכות בית-המשפט מול סמכות הבורר	181
3.2 סמכות למתן אורכה להגשת ערעור	182
3.3 סעיף 21א(א) לחוק	183
4. המצאת פסק-הבורר - בקשת רשות ערעור על החלטה שלא למנות בורר - לא התגבש חוסר תום-הלב הדיוני הנדרש לצורך החלת כלל הידיעה במקום כלל ההמצאה - בקשת רשות הערעור, התקבלה	185
5. קביעה בהסכם בדבר זכות ערעור - סעיף 21א לחוק	185
6. סעיף 21א לחוק הבוררות נועד לתרום לסופיות ההליך ולשיפור תדמיתו של הליך הבוררות ככלי יעיל לפתרון סכסוכים. בהתאם לכך, סעיף 21א(ג)(1) לחוק הבוררות מצמצם את עילות הביטול הקבועות בסעיף 24 לחוק לאלו המנויות בסעיפים 24(9) ו-24(10) לחוק. עילות אלה עוסקות בפגמים בהליך הבוררות שחורגים במידה רבה מעניינם הפרטי של הצדדים ולכן יכולות להישמע בבית-המשפט גם כאשר מיצו הצדדים את אפשרות הערעור לפני הבורר בערכאת הערעור	186
7. לא קיימת זכות קנויה להשיג על הליך הבוררות ומשלא הוגשה בקשה לביטול פסק בוררות יש להורות על אישורו	186
פרק ד': תיקון פסק-בוררות - סעיף 22 לחוק	187
1. הדין	187
2. כללי	187
2.1 מהותו של סעיף 22 לחוק	187
2.2 דוגמאות מקרים הם לבורר סמכות לתקן	188
2.3 סמכות בית-המשפט	190
3. "לאחר שניתנה לבעלי הדין האחרים הזדמנות נאותה לטעון טענותיהם"	190
4. הבורר יחליט בפניה בתוך שלושים יום	192
5. אישור פסק-בוררות לגבי הוצאות שכר-טרחת עורך-דין	193
6. "אין בפסק-הבוררות הוראה בדבר תשלום ריבית"	193

7. "טעות בחישוב" מהי לעניין סעיף 22 א(1) לחוק - גם טעות הנובעת מאי-התאמה חשבונאית בין סעיפיו השונים של הפסק - בקשת רשות ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי שקיבל בקשה לתיקון טעות חישוב בפסק-בוררות - הערעור נדחה.....	194
8. בקשת תיקון בתום-לב והארכת מועד להגשת בקשה לביטול.....	196
9. בקשה לביטול פסק-בוררות - לא כל בקשה הנחזית להיות בקשה לפי סעיף 22 לחוק הבוררות נושאת עמה את האפקט של הארכת המועד להגשת בקשה לביטול פסק-בורר - הבקשה נדחתה.....	197
10. תיקון בשאלת ריבית - בקשת רשות ערעור - פסק-בוררות בעניין הסכמי שכר-טרחה - הבקשה נדחתה.....	199
11. תיקון לאחר אישור הפסק על-ידי בית-המשפט המחוזי - פניית הבורר באבעיה לאחר אישור הפסק - בקשת רשות ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי, בו נקבע, כי לאחר שאושר פסק-בוררות בידי בית-משפט, אין הבורר רשאי לתקן את הפסק - הבקשה נדחתה.....	201
12. מתן הבהרה איננה נכנסת בגדרו של סעיף 22 לחוק.....	202
13. בקשת רשות ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי, בגדרה נדחתה בקשת המבקשת לאישור ולתיקון פסק-בורר בעניין הפרשי הצמדה - הבקשה התקבלה.....	203
14. בקשה לביטול פסק-בוררות שדן בתביעות הצדדים ההדדיות, להפרת ההסכם - הבקשה התקבלה בחלקה.....	204
15. דרך המלך היא להפנות בקשה ראשונית לתיקון טעות חשבונאית לבורר.....	205
16. פגיעה בזכות הטיעון של צד לבוררות תצדיק את ביטול פסק-הבוררות רק כאשר יהיה מדובר בפגיעה מהותית בכללי הצדק הטבעי ולא בפגיעה פורמאלית בלבד - הבקשה לביטול פסק-הבוררות, נדחתה.....	206
17. בקשה לאישור פסק-בוררות ותיקונו - טענה לטעות חישובית - פסק-הבוררות אושר ותיקונו נדחה.....	206
18. אישור פסק-בורר ותיקונו בהתאם לסעיף 22 לחוק הבוררות - הבקשה התקבלה.....	207
19. ביטול פסק-בוררות - אין לראות בבקשה לתיקון פסק-בוררות, כגורם העוצר את מניין הימים ומאריך את המועד להגשת בקשת ביטול פסק-בוררות - הבקשה נדחתה.....	207
20. אישור פסק-בוררות ותיקונו - חוק הבוררות מסמך את בית-המשפט לתקן פסק-בורר, בשני מישורים - הבקשה התקבלה בחלקה.....	208
21. רשות ערעור על החלטות של בית-המשפט בענייני בוררות תינתן רק במקרים חריגים - הבקשה רחוקה מאמת-מידה מחמירה זו.....	209

22. האופן שבו יישם בית-המשפט המחוזי את הכללים בדבר תיקון או השלמת פסק-בוררות על-ידי בורר לפי הסעיף האמור במקרה דנן, אינו מעורר שאלה עקרונית ואינו חורג מעניינם של הצדדים	210.....
23. סמכות התיקון מכוח סעיף 22(ד) לחוק הבוררות	213.....
פרק ה': אישור פסק-בוררות - סעיף 23 לחוק	215.....
1. הדין	215.....
2. כללי	215.....
3. סדרי דין לאישור פסק-בורר	215.....
3.1 כללי	215.....
3.2 בקשה לאישור פסק בורר	219.....
4. מהו "פסק-בורר" מיצוות סעיף 23(ב) לחוק - מסמכים הנחזים כ"פסק-בורר" - פרשנות	220.....
5. פסק-בורר סופי או פסק ביניים - פרשנות	222.....
6. אישור פסק-בורר על-ידי בית-המשפט לענייני משפחה	222.....
7. פטירת צד לבוררות ואישור הפסק טרם קבלת צו ירושה	222.....
8. על בית-המשפט להשתכנע ולהיווכח תחילה שהמסמך שאותו מבקשים לאשר הוא אמנם "פסק בוררות". והרי אם אינו בא בגדר פסק בוררות, ממילא אין מה לאשר לפי סעיף 23(א) לחוק הבוררות	222.....
9. הדרך להביא לאישורו של פסק בוררות בפסק-דין, היא כידוע, בהגשת בקשת אישור על-פי סעיף 23(א) לחוק הבוררות. לעניין זה ועל-פי הגדרת "פסק בוררות" בסעיף 1 לחוק זה, גם פסק ביניים הוא בגדר פסק בוררות. הדרך לביטול פסק בוררות, היא בהגשת בקשה לביטולו על-פי סעיף 23(ב) לחוק הבוררות ובלבד שהוגשה במועדים הקבועים בסעיף 27(א) לחוק ובתקנה 10 לתקנות סדרי הדין בענייני בוררות	223.....
10. המשיב איחר את המועד להגיש את הבקשה לביטול ועל-כן דין בקשתו להידחות. בנוסף, לגופו-של-עניין, בקשת הביטול נוגעת לטענות ערעוריות ולא נכנסת לגדר אחת מהעילות לביטול פסק הבורר וגם בגין כך דין בקשת הביטול להידחות	223.....
11. ההתערבות בפסק בוררות מוגבלת לעילות המנויות בסעיף 24 לחוק הבוררות ויש לפרשן בצמצום. המגמה היא, ככל שניתן, לתת תוקף לפסק הבורר ולא לבטלו. בעת בחינת קיומן של עילות הביטול, יש לבחון האם התקיימו כללי הצדק הטבעי וניתנה האפשרות להעלות טענות, להמציא ראיות, ובאופן שלא קופחו זכויות של צד מסוים בהליך הבוררות	223.....

12. כאמור, כשנדרש ב"כ המבקשת להבהיר מהו המסלול שלטענתו יש לילך בו, הפנה לסעיף 22(ד) ולכך שיש לתקן את פסק הבוררות משום שנפלה בו טעות סופר, פליטת קולמוס או טעות חישובית. אלא שלטעמי הבקשה לתיקון אינה עוסקת בטעויות מהסוג הנ"ל שהן טכניות במהותן, אלא בקביעת חבות לתשלום פיצוי מוסכם על-פי הסכם, שהיא קביעה ערכית הנגזרת משיקולים שונים, וחבות כזו אינה יכולה להיכלל בהגדרת "טעות סופר, פליטת קולמוס, השמטה, טעות בתיאור... במספר, בחישוב וכיוצא באלה" כמפורט בסעיף 22(א)(1) לחוק. 223	
פרק ו': ביטול פסק-בוררות - סעיף 24 לחוק 225	
1. הדין 225	
2. גבולות ההתערבות המשפטית בפסקי-הבוררות. 225	
2.1 כללי 225	
2.2 השלמת הפסק 226	
2.3 "טעות גלויה על פני הפסק" - אינה נמנית על עילות הביטול לפי סעיף 24 לחוק - קיומה מכוח חוק ההסדרים בלבד ובסוגיות ספציפיות בלבד 227	
2.4 סימנים לזיהויה של בוררות. 228	
2.5 הסכמה על בוררות יכולה להיות מוסקת גם ללא שימוש מפורש במילה "בוררות". 229	
3. עילת ביטול על-פי סעיף 24(1) לחוק - "לא היה הסכם-בוררות בר-תוקף" 229	
3.1 כללי 229	
3.2 הופעה בפני הבורר חוסמת טענה להיות ההסכם חסר-תוקף על-פי סעיף 24(1) לחוק. 230	
3.3 תוקפה של תניית-בוררות בהסכם שהוא בבחינת הסדר כובל 231	
3.4 למבקש עומדת עילת ביטול פסק בוררות לפי סעיף 24(1) לחוק הבוררות - הן מן הטעם שההוראה עליה נסמכה המשיבה אינה תנית בוררות והן מן הטעם שהתנהלות המשיבה מבטאת ויתור על התדיינות בבוררות. 232	
4. עילת ביטול על-פי סעיף 24(2) לחוק - "הפסק ניתן על-ידי בורר שלא נתמנה כדין" 232	
4.1 כללי 232	

4.2 על-פי הסכמת הצדדים הבורר הופטר מכפיפות לדין המהותי ולסדרי הדין ודיני הראיות. בנסיבות אלה, גם אם הבורר ראה לנהל את ההליך כהליך שיפוטי לכל דבר ועניין, כטענת המבקש, הרי שלא ניתן להלום טענות בדבר הרחבת חזית או טענות שמכוונות כנגד קביעות הבורר בשאלות שבעובדה ובמשפט ביחס לשאלת הפרת ההסכם וביטולו על-ידי המשיבה. נוכח קביעות פסק הבוררות כי ההסכם הופר על-ידי המבקש, בית-המשפט לא סבר כי יש בפסק הבוררות או בקביעת בית-משפט קמא שדחה את הבקשה לביטול פסק הבוררות, כדי לגרום עיוות דין..... 236	
5. סעיף 24(3) לחוק - הבורר פעל ללא סמכות או שחרג מהסמכויות הנתונות לו לפי הסכם-הבוררות..... 236	
5.1 כללי..... 236	
5.2 טענה עמומה לגבי החריגה מסמכות..... 239	
5.3 סמכות כללית של הבורר ללא פירוט..... 239	
5.4 חיובים שניתן לכמתם - היעדר חריגה מסמכות..... 239	
5.5 חריגה מסמכות בפסיקת פיצויי פיטורין..... 240	
5.6 טעות בדין איננה חריגה מסמכות..... 240	
5.7 היעדר סמכות לפסוק חיובים כספיים..... 240	
5.8 פסיקת פיצוי על דרך אומדנה איננה חריגה מסמכות..... 241	
5.9 פסיקת רבית והפרשי הצמדה - בסמכות הבורר..... 241	
5.10 הבורר פעל במסגרת סמכויותיו..... 241	
5.11 חריגה מסמכות במקרה בו הצדדים קבעו בהסכמה את הסכום..... 241	
5.12 פסיקת סעדים חלופיים - הבורר לא חרג מסמכותו..... 242	
5.13 פסיקה לגבי יישום ההסכם וקביעת פיצוי איננה חריגה..... 242	
5.14 כידוע, סעיף 24(3) לחוק הבוררות מקנה לבית-המשפט סמכות להורות בין היתר על ביטול פסק בוררות מקום בו הבורר פעל ללא סמכות. בשים-לב לאמור לעיל, כמו גם לכך ששימוש בסנקציה הקבועה בפרט ט' לתוספת הראשונה לחוק ייעשה במקרים חריגים בלבד ורק כמוצא אחרון..... 243	
5.15 הלכה מושרשת היא כי סמכותו של בורר נקבעת על-פי הסכם הבוררות ולא על-פי כתבי הטענות המוגשים במסגרת הבוררות..... 243	
5.16 הבורר שמונה להכריע בסכסוך שבין הצדדים אינו מוסמך לעשות כן בשל היעדר הסכם בוררות בתוקף..... 243	
5.17 פסק בוררות חלקי עונה על הגדרת "פסק בוררות" לפי סעיף 1 לחוק הבוררות מקום בו הוא מסיים את המחלוקת בין הצדדים בסוגיה הנדונה ומשכך, המועד לבקש ביטולו של פסק ביניים המסיים את המחלוקת בסוגיה מסויימת הינו ארבעים-וחמישה ימים ממועד מתן פסק הביניים..... 244	

5.18 הפסיקה נתנה דעתה על "חוסר תום-ליבו של המבקש המשתתף בפועל בבוררות, אך אומר כי השתתפותו תלויה הלכה למעשה בזכיה בה. עמדו לפני המבקש שתי אפשרויות: או להימנע מהשתתפות בבוררות מפאת טענת חוסר סמכות; או להשתתף בה ללא הסתייגות. במקום זאת המבקש אחז את החבל משני קצותיו וקנה מעין "פוליסת ביטוח" שבכל מקרה לא יפסיד מהליך הבוררות. אם יזכה מה טוב - ונקל לשער כי לו אכן היה זוכה, לא היה מעלה את הטענה כי זכייתו ניתנה בחוסר הסמכות. ואם לא יזכה יטען את טענת חוסר הסמכות. בנסיבות אלו, מניעותו של המבקש להעלות את טענת חוסר הסמכות מקבלת משנה-תוקף ובעשותו כן כדי להתנער מתוצאת הבוררות הוא פעל כאמור בחוסר תום-לב". אין מקום ל"פוליסת ביטוח" מעין זו גם בענייננו.....244	
5.19 גם אם מוכח כי הבורר חרג מסמכותו לפי סעיף 24 לחוק הבוררות, עדיין יש לבחון האם בנסיבות העניין נגרם "עיוות דין" המצדיק את ביטול פסק הבוררות.....244	
5.20 על-פי הפסיקה, "הטענה שמסמך מסויים שהוגש לבית-המשפט לאישור כלל אינו "פסק בורות" שניתן לאשרו או לבטלו הינה טענה חריגה אשר ראוי שתשמע רק במקרים נדירים בהם התשתית העובדתית, ובראש ובראשונה לשון המסמך, מאפשרת מרחב טיעון (ומרחב פרשנות) בדבר אופי המסמך כפסק בורות. ככלל, על בית-המשפט להישמר מפני טשטוש גבולות שבין טענת חוסר סמכות (הכלולה במפורש בחוק הבוררות כעילת ביטול) לבין הטענה שאין בכלל "פסק בורות" (שאינה כלולה במפורש בחוק הבוררות, כאמור), במיוחד לאור העובדה שהאחרונה אינה כפופה למסגרת הזמנים הקבועה בחוק הבוררות".....245	
5.21 הבורר רשאי לצורך הכרעה בסכסוך הקונקרטי שבפניו להכריע בסמכות נגדרת בשאלת תוקפו של "הסכם המייסדים", כאשר תוקף ההחלטה אינו אלא לצורך ההליך הספציפי הזה וממילא שאינו מחייב צדדים שאינם רלוונטיים למחלוקת.....245	
5.22 נקודת המוצא היא כי אין מקום למצוא פגם בהליך בורות אך ורק בשל נגיעה קודמת של הבורר למי מהצדדים. כמו-כן, במקום שבו הצדדים הסכימו למינוי בורר, תוך שנודע להם מראש על היכרותו המוקדמת עם מי מהצדדים, הם מנועים מלהעלות בשלב מתקדם יותר טענות נגד מינויו.....245	

5.23	באשר להיוועצות הבוררים עם עורך-דין "ניטרלי", צויין כי בעניין זה יש בטענת המבקשים ממש, אולם לא נמצא כי יש בה כדי להצדיק את ביטול הפסק. זאת, משום שהבוררים לא השתיתו את פסק הבוררות על היוועצות זו אלא ניתחו את סוגיית תוקפו של ההסכם לפי דין תורה ובסופו-של-דבר הכריעו בעניין על בסיס נימוקים רבים.....	246
6.	יש ליתן לבעל דין הזדמנות נאותה לטעון טענותיו או להביא ראיותיו - סעיף 24(4) לחוק.....	246
6.1	כללי.....	246
6.2	אי-הבאת ראיות על-ידי צד - אין בה כדי להטיל את המחדל על הבורר ולהקים את עילת 24(4) לחוק.....	246
6.3	אי-מתן זכות תגובה ושיקול-דעת בית-המשפט לא לבטל הפסק.....	247
6.4	אי-מתן זכות לחקירת מומחה - יביא לביטולו של הפסק בעילת 24(4) לחוק.....	247
6.5	שלילת זכויותיה הבסיסיות של המערער.....	248
6.6	במקרה הנדון למבקש ניתנה הזדמנות ראויה להבאת ראיות.....	248
6.7	דחיית בקשת צד לחקירה על התצהירים.....	248
6.8	עילת הביטול הקבועה בסעיף 24(4) לחוק הבוררות אינה מתקיימת. המבקש הגיש את טענותיו, התקיים הליך הוכחות ארוך ביותר, כך שקשה לקבל את הטענה שלא ניתנה למבקש הזדמנות נאותה לטעון את טענותיו ולהביא ראיותיו. מקריאת נימוקי המבקש עולה שהמבקש למעשה מתווכח עם הבורר אודות הערכת העדויות.....	249
7.	הבורר לא הכריע באחד העניינים שנמסרו להכרעתו - סעיף 24(5) לחוק.....	249
8.	הותנה בהסכם-הבוררות שעל הבורר לתת נימוקים לפסק והבורר לא עשה כן - סעיף 24(6) לחוק.....	251
8.1	כללי.....	251
8.2	לא התקיימה עילה להתערב בשיקול-דעתו של בית-המשפט-אי-הנמקה ובטלות חלקית.....	252
8.3	חרף הקשיים שהתגלו בדרך אישור פסק-הבוררות, אין מקום להתערב בפסק-דינו של בית-המשפט המחוזי שאישר את פסק-דינו של בית-המשפט לענייני משפחה אשר קבע להחזיר את הפסק להשלמתו והנמקתו בעניין אחד.....	253
8.4	הפסק בהיר, מנומק והשיקולים שעמדו מאחורי מסקנות הבוררת הינם ברורים ועולים מקריאת הפסק.....	255

8.5	לא התקיימה עילה לביטול פסק-הבוררות חרף היעדר הנמקה שכן לא נגרם עיוות דין	256
8.6	במקרה דנן האיחור עולה על תקופת החסד, אך הבורר הפחית מתקופת האיחור 45 ימים אלה, בעוד שהיה עליו להימנע מכך. לפיכך, יש לתקן ולקבוע כי תקופת האיחור הינה 5 וחצי חודשים {ולא ארבעה חודשים} - אין צורך בהנמקה מפורטת	257
9	הותנה בהסכם-הבוררות שעל הבורר לפסוק בהתאם לדין והבורר לא עשה כן - סעיף 24(7) לחוק	258
9.1	כללי	258
9.2	לא עמדה למבני גזית עילה לביטול פסק-הבורר, בהתאם להוראות חוק הבוררות	260
9.3	גם אם טעה הבורר ביישום הוראות הדין, אין בכך כדי להצמיח עילת ביטול	262
9.4	אין בטענות המבקשת דבר אשר יכול להוביל למסקנה כי הבוררת שגתה ביישום הדין, ודאי לא טעות יסודית, ודאי שלא באופן שעלול לגרום לעיוות דין	265
9.5	עילת הביטול הקבועה בסעיף 24(7) לחוק הבוררות משתמשת במילה "הותנה". מלשון סעיף זה ניתן ללמוד כי על הצדדים לציין במפורש מהו הדין שיחול על ההליך	266
9.6	כאשר ניתן להשלים או לתקן את פסק-הבוררות, יש להעדיף זאת על-פני ביטולו	267
10	הפסק ניתן לאחר שעברה התקופה לנתינתו - סעיף 24(8) לחוק	269
11	תכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור - סעיף 24(9) לחוק	270
11.1	כללי	270
11.2	ביטול פסק-הבוררות שעה שההליך שהתקיים לפני המוסד, התקיים בהיעדרו של המשיב. פגם זה יורד לשורשו של עניין ושל ההליך ואינו ניתן לריפוי	272
11.3	הבורר היה רשאי לקבוע את גובה הפיצויים על דרך האומדן	273
11.4	לא נמצא עיוות דין בפסק - נדחתה בקשה לביטול פסק-בוררות	274
11.5	טענותיו של המבקש הן טענות ערעוריות המופנות ברובן כנגד קביעות עובדתיות בפסק-הבוררות ואין בהן כדי להקים עילה לביטולו	275
11.6	אין בפנינו הליך בוררות ממשי, וממילא תוצרו של ההליך דינו להתבטל על בסיס עילת הביטול שבסעיף 24(9) לחוק הבוררות	276
11.7	למבקשים לא עומדת עילה לביטול פסק-הבורר	276

12. קיימת עילה שעל-פיה היה בית-משפט מבטל פסק-דין סופי שאין עליו ערעור עוד - סעיף 24(10) לחוק.....	279
12.1 כללי.....	279
12.2 חריגה מהוראות התוספת השניה לחוק הבוררות.....	279
12.3 ביטול פסק-בורר עקב הפרת חובת הגילוי של צד להליך - עילת ביטול על-פי סעיף 24(10) לחוק.....	280
12.4 משנתגלה כי חלק מרכזי מהכרעת הבורר מבוסס על מרמה, הסעד המתאים הוא ביטולו של פסק-הבוררות בשלמותו.....	280
12.5 אין בטענות המבקש לעיוות דין שנגרם לו כתוצאה מפסק-הבוררות כדי לסייע לו, כאשר לא התקיימה אף אחת מן העילות לביטול פסק-בוררות.....	281
12.6 לשון שטר הבוררות קובעת במפורש כי לבוררים מסור שיקול-דעת רחב במתן החלטות ופסקי-דין בהליך - טענה לקשר אסור שהתנהל בין המשיב ונציגיו לבין הבורר השלישי.....	283
12.7 הכרות קרובה עם שני הצדדים - אין מקום לארכה המתבקשת בתיק הביטול.....	285
12.8 אין עילה להעברת הבורר מתפקידו.....	286
12.9 הסתרת מידע של הבורר בדבר בקשה קודמת להעברתו מתפקיד-לא נמצא לקבל את טענותיו של המבקש בנדון. טענות המבקש בדבר טעויות שנפלו בפסקי הבוררות עצמם, ממילא אין ראויות להישמע.....	287
12.10 בחינת הטענה לקיומה של עובדה חדשה ומועד גילוייה בדיעבד כחלק מעילת הביטול לפי סעיף 24(10) לחוק הבוררות, נכון וראוי יותר שתעשה במסגרת בירור התיק העיקרי - התקבלה בקשה להארכת מועד להגשת בקשה לביטול פסק-בוררות.....	289
12.11 ההליך יוחזר לבורר לצורכי תיקון/השלמה.....	290
12.12 הנסיבות שהוכחו, עולות כדי "השגת פסק-דין במרמה", שהיא עילה לביטול פסק-דין, אפילו חלוט, בידי בית-משפט, ומכאן - נסיבות אלה, מקימות עילה לביטול פסק בורר, לפי סעיף 24(10) של חוק הבוררות.....	292
12.13 מדובר בתיקונים הנדרשים במסד הנתונים עליו נסמך עיקרו של פסק-הבוררות, אשר יש בהם פוטנציאל להשליך על התוצאה הכוללת.....	294
12.14 אין בעובדה שהמבקש בחר לנהל את ההליכים כאשר הוא אינו מיוצג כדי להצדיק הארכת המועד להגשת בקשה לביטול פסק-הבוררות.....	295
12.15 הטייה מצד הבורר-פסק-בוררות שקול, ענייני ויסודי - נדחתה בקשה לביטול פסק בורר.....	296

12.16 פסק-הבוררות הינו פסק-בוררות סדור - נדחתה בקשה לביטול פסק-בוררות.....	297
13. ביטולו של פסק משקם.....	298
13.1 פסק המשקם.....	298
13.2 ביטול פסק.....	299
13.2.1 כללי.....	299
13.2.2 לבטלו, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו למשקם.....	300
13.3 "המשקם חרג מסמכותו".....	301
13.4 "עילה מהעילות המנויות בסעיף 24(4), (5), (9) ו- (10) לחוק הבוררות".....	301
13.4.1 כללי.....	301
13.4.2 "לא ניתנה לבעל דין הזדמנות נאותה לטעון טענותיו או להביא ראיותיו".....	301
13.4.3 "הבורר לא הכריע באחד העניינים שנמסרו להכרעתו".....	302
13.4.4 "קיימת עילה שעל-פיה היה בית-משפט מבטל פסק-דין סופי שאין עליו ערעור עוד".....	303
13.5 "טעות גלויה על פני הפסק".....	303
13.6 "הפניה לבית-המשפט תהיה על-פי המועדים הקבועים בחוק הבוררות".....	305
13.7 ערעור.....	306
13.8 אמת-המידה לבחינת טענה של הפרת חובת גילוי מצד בורר בהקשר של פסלות, גם על רקע ניגוד עניינים, הינה אמת-מידה מחמירה - חשש ממשי למשוא פנים. בעניין זה אין די בקשר סתמי בלבד של הבורר עם מי מהצדדים ובית-המשפט ישעה לבקשה כאמור רק במקרים חריגים ובנסיבות חמורות.....	307
14. עניינים שונים.....	307
14.1 ההכרעה בדבר היות אדם ידוע בציבור יכולה להתברר בהליך בוררות - מסירת הכרעה בשאלה אם בעל דין הינו ידוע בציבור בהתאם לתנאים המפורטים בסעיף 55 לחוק הירושה להכרעת בורר, אינה נשללת על-ידי הוראות סעיף 3 לחוק הבוררות.....	307
14.2 אשר לטענה לפגיעה בזכות הטיעון - מקובלות עלי קביעת בית-המשפט המחוזי לפיה שפע לא פנתה לבורר בבקשה להגשת ראיות, אף לאחר שהבורר הודיע על כוונתו להכריע בסכסוך, ולכן היא מנועה כיום מלטעון לאחר מתן הפסק כי זכותה להבאת ראיות נפגעה - מסקנה זו מתחזקת נוכח קביעת בית-המשפט כי שפע לא פירטה בבקשה לביטול פסק הבוררות על אודות הראיות שלטענתה נמנע ממנה להגיש.....	307

14.3 ההיכרות המוקדמת של שני האחים עם הבורר, תוכן ההסכם המנוסח בכלליות והמאפשר חריגה מדיני הראיות והדין המהותי, הנסיבות שבגינן הליך הבוררות התבצע במהירות והתנהגות המבקש במהלך הליך הבוררות - כל אלו מצביעים על כך שהבקשה לא נובעת מאובדן אמון אמיתי בבורר, אלא בשל תוצאות פסק הבוררות...307

14.4 מקום בו פסק בוררות סותר פסק-דין חלוט הדבר עשוי להקים עילה לביטול. כאשר נסותרות בפסק בוררות קביעות פוזיטיביות שבפסק-דין חלוט באופן שלמעשה מרוקן את אותו פסק-דין או החלטה מתוכן, פסק הבוררות אף מנוגד לתקנת הציבור. במצב זה קמה עילת ביטול לפי סעיף 24(9) לחוק.308

14.5 משלא קם מעשה בית-דין, אין מקום לביטול פסק הבוררות מחמת סתירה של פסק הבוררות הקודם לבין פסק הבוררות (מושא ההליך) וכפי שכינה אותה המבקש בשל "היעדר סמכות"308

14.6 במסגרת הסכם הבוררות שנחתם בין הצדדים הם הסמיכו את הבורר להכריע בתביעות ההדדיות שביניהם, תוך שקבעו כי "הבוררות פטורה מסדרי הדין הנוהגים בבית-המשפט, דיני הראיות והדין המהותי". בנסיבות אלה, ובשים-לב לכך שהבורר הכריע בתביעות הצדדים על בסיס תשתית עובדתית מקיפה שנפרסה לפניו במהלך הליך הבוררות - אף אם אכן פסק הבורר סעדים שלא התבקשו על-ידי המשיב, אין בכך משום חוסר סמכות המצדיק את ביטול הפסק.308

14.7 גם היקף חובות הגילוי המוטלות ביחס להיכרות הבורר עם הצדדים נדונו בפסיקת בית-משפט זה, ולא קיימת הצדקה להידרש להן מחדש במקרה זה. זאת בהתחשב בקביעה לפיה הקשר בין המשיב לבורר הובא לידיעת המבקש מראש.308

14.8 חובת ההנמקה מהווה חלק מכללי הצדק הטבעי, והיא משרתת תכליות בעלות חשיבות רבה: היא מאפשרת לצדדים להליך לדעת על בסיס מה התקבלה ההכרעה בעניינם; מסייעת בידי השופט בעיבוד טענות הצדדים בסכסוך אשר לפניו ובהכרעה בו; ונדרשת על מנת שערכאת הערעור תוכל לבצע את מלאכתה.308

14.9 סמכותו של בורר להכריע בעילה ובסעד שלא נתבעו על-ידי הצדדים נגזרת מהסכמת הצדדים בדבר סדרי הדין שיחולו בהתדיינות לפני הבורר. מקום בו יימצא שהבורר כפוף לסדרי הדין הנהוגים בבתי-המשפט, יהיה עליו לעשות כן בהתאם לכללים שנקבעו לעניין זה בדין; ומקום בו הצדדים מצאו שלא להכפיף את הבורר לכך, יהיה הבורר פטור מכללים אלה.309

14.10	כאשר ביטול פסק הבוררות כולו צריך להיות שמור למקרים שבהם לא ניתן להותיר אותו על כנו או לתקן את הפגם שבו. תכליתה של הדרישה להימנע ככל הניתן מביטול פסק בוררות כליל, הינה בהגנה על חיוניות מוסד הבוררות.....	309
14.11	בבואו להכריע בבקשה למינוי בורר, לא מתעלם בית-המשפט מטענות סף, כגון: התיישנות, מעשה בית-דין, השתק פלוגתא ועוד, אלא בוחן את ההסתברות לקבלן, העשויה להביא לניהול הליך בוררות סרק, באופן המשמיט את הטעם למינוי בורר.....	309
14.12	חוק הבוררות מפקיד בידי בית-המשפט, בהיתן עילת ביטול, ארגז כלים מגוון, המסמיכו "לבטל פסק בוררות, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו לבורר" (סעיף 24 לחוק הבוררות).....	309
פרק ז': החזרת הפסק לבורר - סעיף 25 לחוק.....	311	
פרק ח': סייגים לביטול הפסק - סעיף 26 לחוק.....	315	
1. הדין.....	315	
2. "אם היה סבור שלא נגרם עיוות דין" - סעיף 26(א) לחוק.....	315	
3. "אם ניתן לבטלו בחלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו לבורר".....	317	
4. "אלא אם שמר לעצמו בהודעה בכתב לפני מתן הפסק, את הזכות לטעון טענה זו".....	320	
5. חרף הפגם החמור שנפל בתוכנו של פסק הביניים ובהתנהלות הבוררים, בנסיבות העניין, בעת הזו, אין מקום להורות על ביטול פסק הביניים כולו.....	321	
6. ישנן רגליים מוצקות לקביעת בית-המשפט המחוזי ויישום סעיף 26(א) לחוק.....	323	
7. לא נגרם למבקש עיוות דין - נדחתה בקשה לביטול פסק-הבוררות.....	324	
8. לא קמה עילה מן העילות המצוינות בסעיף 24 לחוק הבוררות לביטול פסק-הבוררות השני - נדחתה הבקשה לביטול הפסק וכפועל יוצא מכך, אושר פסק-הבוררת השני.....	325	
9. טעות שנפלה בציון הסכום ששולם בגין העבודות הנוספות כסכום נוסף שאינו כלול בסכום הכולל, הוא בגדר טעות סופר או טעות בחישוב, שניתן לתקנה.....	327	
10. פסק-דין חלקי, להבדיל מהחלטת ביניים, עומד בפני עצמו ויש לו כוח חיות משלו.....	328	
11. הליך הבוררות יוחזר אל שני הבוררים שנותרו בתמונה זאת לצורך מינויו של בורר שלישי על-ידיהם.....	329	
12. אין מקום לצעד חריג בדמות ביטולו של פסק-בוררות.....	330	

13. המקרה דן אינו נמנה על המקרים המצדיקים ביטול פסק בורר.....	331
14. לא נפלה שגגה במסקנות בית-משפט קמא כי לא התקיימה במקרה דן עילה לביטול פסק-הבוררות.....	332
15. בית-משפט הורה על ביטולו של פסק-הבוררות השני, תוך החזרת הסכסוך לבוררים על-מנת שיקיימו ישיבת בוררת נוספת ואחרונה.....	333
16. לא התקיימה עילת ביטול - אושר פסק-דין בוררות.....	334
17. רשות ערעור על החלטות ופסקי-דין של בית-המשפט המחוזי בענייני בוררות רק במקרים חריגים הבקשה דנא לא עמדה באמות-מידה אלה.....	335
פרק ט': המועד לבקשת הביטול - סעיף 27 לחוק.....	337
1. כללי.....	337
1.1 הדין.....	337
1.2 המועדים.....	337
1.3 מתן הפסיקתא והמועד להגשת הבקשה.....	338
1.4 גילוי עובדות חדשות אחרי מתן פסק-הבורר.....	338
1.5 פניה לבורר לפי סעיף 22 לחוק הבוררות - סעיף 27(ב) לחוק הבוררות.....	338
2. בקשה לביטול הפסק - תקנה 9 לתקנות סדרי הדין בענייני בוררות.....	339
3. בקשה להארכת מועד להגשת בקשה לביטול - סעיף 27(א) לחוק.....	340
3.1 כללי.....	340
3.2 נימוקים נוספים.....	342
3.3 מועד הידיעה למול מועד קבלת פסק-הבוררות.....	344
3.4 ימי פגרה.....	345
4. החובה להגיש בקשה להארכת מועד.....	345
5. פסק-בוררות-חוץ - סעיף 27(א) לחוק.....	346
6. "מהיום שנתגלו העובדות המשמשות יסוד לבקשה" - סעיף 27(ב) לחוק.....	346
7. ביטול פסק-בוררות מאושר - סעיף 27(ד) לחוק הבוררות.....	347
8. בקשה לעיון מחדש.....	349
9. בהיעדר טעמים מיוחדים המצדיקים את האיחור בהגשת בקשת הביטול נדחתה בקשת הביטול של פסק-הבוררות.....	349
10. בקביעות בית-המשפט קמא לא נפלה כל שגגה הטעונה והמצדיקה התערבות ערעורית.....	350
11. לא התקיימו בנסיבות העניין טעמים מיוחדים המצדיקים הארכת המועד כמבוקש.....	351

12. אין להיזקק לבקשת ביטול שהוגשה כעבור ארבעים וחמישה ימים מיום מתן הפסק.....	353
13. ניתן לטעון שהמסמך שהוגש לאישור כפסק-בוררות איננו פסק-בוררות - טענה זו איננה כפופה למועדים הקבועים בסעיף 27 לחוק.....	353
14. אישור הפסק - תקנה 10 לתקנות סדרי הדין בענייני בוררות....	353
15. שיהוי בהגשת פסק-בוררות לאישור.....	355
16. אין זה אפשרי ואף לא רצוי שבית-משפט זה יתפקד כערכאה דיונית דה-פקטו.....	357
17. בקשה להארכת המועד להגשת בקשה לביטול פסק-בוררות - הבקשה נדחתה.....	357
18. הבקשה לביטול פסק-בוררות, הוגשה באיחור - הבקשה נדחתה.....	359
19. צדק בית-המשפט המחוזי בקבעו כי משעה שניתן היה לערער על פסק-הבוררות בהתאם לסעיף 21א לחוק, אין כל מקום להידרש לעילות ביטול שאינן מנויות בסעיף 21א(ג)(1) לחוק.....	360
20. אין מדובר באחד מאותם מקרים חריגים המצדיקים מתן רשות ערעור בעניין בוררות.....	361
21. לא נפל פגם בפסק-דינו של בית-משפט המחוזי.....	362
22. בית-משפט דחה את הבקשה למחיקה על-הסף של הבקשה לביטול פסק-בוררות של מחמת איחור בהגשתה.....	364
23. הערעור הוגש באיחור של 10 ימים ולא נמצא כל טעם מיוחד בנימוקיו של המשיב לאיחור האמור.....	365
פרק י': בקשת ביטול ואישור הפסק - סעיף 28 לחוק.....	367
1. הדין.....	367
2. כללי.....	367
3. לא נמצאה כל עילה להתערב בפסק-הבוררות שניתן.....	368
4. על בעל דין המגיש בקשה לאישור פסק-בוררות טרם חלוף המועד להגשת הליך השגה מוסכם ולציין את המועד לפיו, למיטב ידיעתו, יחלוף מועד הגשת ההשגה, שאז יימנע בית-המשפט מאישור פסק-הבוררות טרם חלוף מועד זה. המשיבות לא נהגו כך ובכך חטאו לחובתן.....	369
5. האם ההחלטה נושא בקשת הביטול היא פסק-בוררות הראוי להיות נושא לבקשת אישור ביטול, או שמא מדובר בהחלטת ביניים שניתן לעתור לביטולה רק במסגרת בקשה לביטול פסק-הבוררות הסופי?.....	370
6. לא ניתן להורות על אישור פסק-הבוררות נושא בקשת הביטול מכוח סעיף 28 לחוק הבוררות.....	371

7.	לא קיימת במקרה דנן אפשרות לקבלת רשות ערעור על פסק-דינו של בורר לפי סעיף 29(ב) לחוק הבוררות.....	371
8.	הפרדת פסק-הבוררות.....	373
9.	בית-המשפט חייב לאשר את פסק-הבורר.....	373
10.	מחלוקת לגבי מהות המסמך באם פסק בורר הוא אם לאו.....	374
11.	בקשה לביטול הבהרה של בורר בשל חריגה מסמכות - הבקשה נדחתה.....	376
12.	היעדרות בורר מבוררות שאמורה להיות בהרכב של שלושה - פסק-הבוררות בוטל.....	376
	פרק י"א: צו עיקול וכו' - סעיף 29 לחוק.....	379
1.	הדין.....	379
2.	כללי.....	379
3.	עיצוב יציאה.....	380
4.	מתן ערובה.....	381
5.	הטלת עיקול.....	384
	פרק י"ב: פסק-בוררות-חוץ - סעיף 29א לחוק.....	387
1.	כללי.....	387
2.	האפשרות להתנגד להכרה בפסק בוררות חוץ.....	391
3.	האם לאשר את פסק הבוררות הזר השני או שמא לקבל את בקשת החברה הישראלית לבטלו?.....	391
4.	לבורר אין סמכות להכיר בפסקי הבוררות הזרים או לאשרם.....	392
5.	יעילות הליך הבוררות ודרך אכיפתו.....	393
	פרק י"ג: ערעור ברשות לבית-המשפט על פסק-בוררות - סעיף 29ב לחוק.....	395
1.	הדין.....	395
2.	כללי.....	395
3.	ערכאת ערעור ממעטת להתערב.....	402
4.	לא נמצא כי דחיית הבקשה תוביל לעיוות דין, או כי הסוגיות שהועלו מעוררות שאלה משפטית עקרונית החורגת מעניינם של הצדדים.....	402
5.	לא עלה בידם של הצדדים להוכיח כי התקיימו התנאים למתן רשות ערעור על פסק-הבוררות.....	403
6.	הכרעת הבורר התבססה על טיעוני הצדדים, האסמכתאות השונות אשר נשענו עליהם וחוות-דעתו של השמאי הממשלתי הראשי, והיא נומקה היטב.....	405
7.	השגותיהם של הצדדים לפסק-הבוררות אינן מצדיקות רשות ערעור.....	407
8.	אין הצדקה להתערבות נוספת של בית-משפט זה אך בשאלת פרשנותו של הסכם ספציפי.....	407

9.	סיכויי הבקשה לביטול פסק-הבוררות לא גבוהים באופן המקיים עילה לדחיית הבקשה להפקדת ערובה למילוי פסק-הבוררות	410.....
שער ו': חיובי הבורר ושכרו		
פרק א': אחריות הבורר - סעיף 30 לחוק		
413.....	1. הדין	413.....
413.....	2. כללי	413.....
414.....	3. היחס בין סעיף 11 לחוק וסעיף 30 לחוק	414.....
414.....	4. היחס בין סעיף 8 לפקודת הנזיקין (חסינות) לבין סעיף 30 לחוק הבוררות	414.....
415.....	5. משוא פנים	415.....
415.....	6. התפטרות בורר ותחולת סעיף 30 לחוק	415.....
416.....	7. התובע לא עמד בנטל להוכיח טענותיו ברף הגבוה הנדרש להוכחת מעילה באמון לצורך הטלת אחריות על הנתבעת	416.....
417.....	8. נטל ההוכחה על הטוען להעברת הבורר מתפקידו	417.....
418.....	9. חסינות הבורר בפני תביעת נזיקין למעט זו הנובעת מהפרת חובת האמון האמורה בסעיף 30 לחוק	418.....
419.....	10. תביעת נזיקין נגד בורר עקב הפרת החובות המוטלות עליו מכוח סעיף 30 לחוק	419.....
פרק ב': שכר הבורר - סעיף 31 לחוק		
421.....	1. הדין	421.....
421.....	2. חובת התשלום	421.....
421.....	3. תשלום על-ידי צד אחד	421.....
423.....	4. סמכות הבורר לאכוף את תשלום שכר-טרחתו	423.....
426.....	5. לא היתה הסכמה מצד הצדדים לבוררות להיקף שעות העבודה הבלתי-צפוי והבלתי-סביר שבגיניו חייב המבקש, בעיקר בעבור כתיבת פסק-הדין	426.....
428.....	6. באין טענה לקיומה של עילה להעברת הבורר מתפקידו, אין מקום ואין סמכות לדון בשאלת גובה שכרו של הבורר	428.....
429.....	7. בעל דין אינו רשאי לעצור על דעת עצמו הליך בוררות וככל שהוא מחליט גם שלא לשלם את שכרו של הבורר, הוא חשוף לתביעה מצד הבורר לתשלום שכר-הטרחת - התקבלה תביעה לתשלום שכר טרחת בורר	429.....
פרק ג': הפחתת שכר הבורר - סעיף 32 לחוק		
431.....	1. הדין	431.....
431.....	2. כללי	431.....
432.....	3. שכר מוגזם איננו עילה להעברת הבורר מתפקידו	432.....
433.....	4. טרם הבשילה זכאות המבקש להגיש בקשה להפחתת שכר	433.....

5.	יש לראות בכל חשבונות שכר-הטרחה שנשלחו על-ידי הבורר במהלך הליכי הבוררות, למעט חשבון שעות ההכנה הראשון ששלח הבורר, כחשבונות אשר נקבעו על דעת הצדדים, וממילא לא התקיים התנאי הנדרש להתערבות בית-המשפט.	434
6.	תביעת שכר-טרחה שלא שולם.	435
פרק ד': זכות עיכוב - סעיף 33 לחוק 439		
1.	הדין.	439
2.	כללי.	439
3.	טענה כי פסק-הבורר הוא נוקמני - דחיית הטענות נגד הבוררות.	441
4.	הטלת קנס - פגיעה במראית פני הצדק - העברת הדיון מן הבורר.	441
5.	גם אם הבורר לא שעה להצעת בית-המשפט להפחתה אין לכפותו.	442
פרק ה': שכרו של בורר שהועבר מתפקידו - סעיף 34 לחוק 443		
1.	הדין.	443
2.	העיקרון.	443
3.	חיוב במחצית שכר-הטרחה.	443
פרק ו': מעמד הבורר ובעלי הדין - סעיף 35 לחוק 445		
שער ז': הוראות שונות 447		
פרק א': דין המדינה - סמכויות הרשם - סעיפים 36 ו- 37 לחוק 447		
פרק ב': ערעור - סעיף 38 לחוק 449		
1.	הדין.	449
2.	פרשנותו של סעיף 38 לחוק.	449
2.1.	היקף פרישת ההוראה.	449
2.2.	ההתנגשות בין הוראת סעיף 38 לחוק הבוררות להוראת סעיף 17 לחוק השפיטה.	451
2.3.	לאחר שהסכסוך הוכרע בבוררות ולאחר שפסק-הבוררות אושר אמות-המידה למתן רשות ערעור מצומצמות אף יותר. הבקשה אינה עומדת באמות-מידה אלה.	452
2.4.	פירוק פסק-הדין לרכיבים שונים - ערעור בזכות או רשות ערעור.	454
2.5.	סיכום.	454
3.	החלטות ביניים וסעיף 38 לחוק.	455
4.	קיים קשר ענייני הדוק בין פסק-הבוררות לבין פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי.	455
5.	בדין קבע בית-המשפט המחוזי כי דווקא אי-מינוי בורר יחתור תחת יעילות ההליך.	456
6.	פרשנות מרחיבה להוראת סעיף 38 לחוק הבוררות.	457

7. סעיף 38 לחוק הבוררות - הסעיף יושם לא רק על החלטות בענייני בוררות המנויות במפורש בחוק הבוררות, אלא גם על החלטות העוסקות בענייני בוררות שונים הקשורים "בקשר ענייני הדוק" לחוק הבוררות.....	457
פרק ג': שמירת זכויות וחובות - סעיף 39 לחוק	459
1. הדין.....	459
2. כללי.....	459
2.1 תביעה על-סמך עילת הפסק.....	459
2.2 תביעה על-פי הפסק אינה מהווה "מקצה שיפורים" להליך הבוררות.....	459
2.3 תביעה על-פי הפסק הינה חלופה לאישור הפסק.....	460
2.4 תביעה על יסוד עילת הפסק - טענות הגנה.....	460
2.5 התביעה לא התבררה לגופה ולכן לא ניתן לדחות אותה אלא רק למחוק אותה.....	460
2.6 סיכום.....	461
3. הסכם בוררות בעל-פה.....	462
שער ח': בוררות - הלכות שונות - שנת 2024	463
פרק א': בית-משפט עליון	463
1. החלטה על מינוי בורר לפי סעיף 8 לחוק נמצאת בשיקול-דעתה של הערכאה הראשונה הדנה בעניין, והלכה היא כי אמת-המידה להתערבות בכגון זה הינה מצומצמת ביותר.....	463
2. חרף ניסיונו של המבקש למסגר את טענותיו תחת עילת הביטול שבסעיף 24(7) לחוק, הלכה למעשה מדובר במצבור טענות ערעוריות במהותן לגבי קביעותיו וממצאיו של הבורר, שאינן מקימות כל עילה לביטול פסקו.....	463
3. הסעד לו עותרת המבקשת בתביעתה העיקרית הוא סעד הצהרתי שלפיו לא יוכלו המשיבים לפנותה מהדירה מכוח פסק הבוררות והפסיקתא שניתנו נגד בן זוגה.....	464
4. לא היה מקום לתת רשות ערעור ולקבל את הערעור על החלטת בית-משפט השלום מבלי לאפשר לה להציג טענותיה - סעיף 5 לחוק הבוררות.....	465
5. טענות הנוגעות לאופן ניהול הליך הבוררות, בהן טענות כי לא היו צד להליך אשר התנהל בהיעדרם, וכי פסק הבורר הושג במרמה - סעיף 24(10) לחוק.....	465
6. טענת בא-כוח המערערת בדבר מתן החלטה על-ידי בית-המשפט בהליך הבוררות בחוסר סמכות, נטולת יסוד - סעיף 38 לחוק הבוררות.....	466
7. התניה על הוראות חוק כופות באמצעות תניית ברירת דין - סעיף 3 לחוק הבוררות.....	467

8. צד שלא מעלה טענה לחריגת הבורר מסמכותו בהזדמנות הראשונה במהלך הליך הבוררות, מנוע מלהעלותה לראשונה בתום ההליך - סעיף 24(5) לחוק הבוררות.....	467
9. בקשת הביטול הוגשה באיחור - סעיף 22 לחוק הבוררות.....	468
10. כאשר צדדים לבוררות קופאים על שמריהם במשך תקופה ארוכה, מבלי לקדם את ההליך, הדבר עשוי להוביל למסקנה כי הסכם הבוררות פקע בשל זניחתו - סעיף 8 לחוק הבוררות.....	469
11. טענת המבקשים כי הבורר חרג מסמכותו - סעיף 24 לחוק הבוררות.....	470
פרק ב': בית-משפט מחוזי.....	471
1. ההבדל שבין פסק ביניים לפסק בוררות - סעיף 23(א) בחוק הבוררות.....	471
2. הסמכות להטיל עיקול במסגרת הליכי בוררות - סעיף 16(א)(5) לחוק הבוררות.....	472
3. האם הוסכם על ערעור בזכות בפני בורר, או שמא ערעור ברשות בפני בית-משפט? - סעיף 21א לחוק הבוררות.....	472
4. אם החלטת הבוררת מהווה פסק ביניים שניתן להגיש בקשה לביטולו או החלטה אחרת? - סעיפים 24(3) ו-24(7) לחוק הבוררות.....	473
5. הבוררת לא נתנה למבקש הזדמנות להתייחס לסוגייה המשפטית שהועלתה על-ידי הבוררת מיוזמתה, ולא על-ידי המשיב, והוזכרה לראשונה רק בפסק הבוררות - סעיף 24 לחוק.....	473
6. שיקול-הדעת הרחב במיוחד המסור לערכאה הדיונית ביחס לעיכוב הליכים לפי סעיף 5 לחוק הבוררות.....	474
7. האם ניתנו לבורר סמכויות בכל הקשור בקביעת בעלות בנכסים מושא הבוררות באופן שהכרעתו תהיה בעלת תוקף קנייני? - סעיף 11 לחוק הבוררות.....	475